

מסכת גיטין פרק ט

(פב,א) משנה: המגרש את אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני" - ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרים. כיצד יעשה? יטלנו הימנה, ויחזור ויתננו לה, ויאמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם". כתבו בתוכו, אף על פי שחזר ומחקו, פסול

גמרא: גאיבעיא להו: האי "אלא", "חוץ" הוא או "על מנת" הוא? - "חוץ" הוא, וב"חוץ" הוא דפליגי רבנן עליה דר' אליעזר, דהא שייר לה בגט, אבל ב"על מנת", מודו ליה, מידי דהוה אכל תנאי דעלמא? או דלמא "על מנת" הוא, וב"על מנת" הוא דפליגי ר' אליעזר אדרבנן, אבל ב"חוץ" מודה, דהא שייר לה בגט?

אמר רבינא: תא שמע: כל הבתים מטמאין בנגעים, אלא של גוים - אי אמרת בשלמא, "חוץ" הוא, שפיר! אלא אי אמרת "על מנת" הוא - על מנת דלא מיטמו בתי גוים הוא דמיטמו בתי ישראל?! - הא מיטמו בתי גוים, לא מטמאי בתי ישראל?! ~ועוד: בתי גוים, מי מטמאי?! והתניא: (ויקרא יד) "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" - ארץ אחוזתכם מטמאה בנגעים, ואין בתי גוים מטמאין בנגעים! ~אלא שמע מינה: "חוץ" הוא - שמע מינה!

מתניתין דלא כי האי תנא, דתניא: אמר ר' יוסי בר' יהודה: לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על המגרש את אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", שאינה מגורשת - על מה נחלקו? על המגרש אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם על מנת שלא תנשאי לפלוני", **(פב,ב)** שר' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש, וחכמים אוסרים גמאי טעמא דר' אליעזר? כמידי דהוה אכל תנאי דעלמא! %ורבנן: כל תנאי דעלמא, לא שייר ליה בגט - הכא, שייר לה בגט!

גומתניתין, דאוקימנא ב"חוץ", מאי טעמא דר' אליעזר? אמר ר' ינאי: משום זקן אחד: אמר קרא: (דברים כד) "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" - אפילו לא התירה אלא לאיש אחר, הרי זו מגורשת %ורבנן¹: האי "איש" - לכל איש ואיש!

אורי יוחנן אמר: טעמא דר' אליעזר מהכא: (ויקרא כא) "ואשה גרושה מאישה לא יקחו" - אפילו לא נתגרשה אלא מאישה, נפסלה מן הכהונה - אלמא הוי גיטא! %ורבנן: איסור כהונה שאני!

גבעי רבי אבא: בקידושין היאך? - תיבעי לר' אליעזר, תיבעי

1 לפננו: "אמרי טעמא דר'א", וטעות הדפוס הוא

לרבנן - תיבעי לר' אליעזר: עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הכא, אלא משום דכתיבי קראי - אבל התם, קנין מעליא בעינן? או דלמא "ויצאה ... והיתה"? תיבעי לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן הכא, אלא דבעינן כריתות וליכא - אבל התם, קנין כל דהו? או דלמא "ויצאה ... והיתה"? כלבתר דאיבעיא ליה, הדר פשטה: בין לרבי אליעזר בין לרבנן, בעינן "ויצאה ... והיתה"!

אמר **אביי**: אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא, בא ראובן וקידשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן, ומתו שניהם - מתיבמת ללוי, ואין אני קורא בה אשת שני מתים! מאי טעמא? קידושי דראובן אהנו - קידושי דשמעון לא אהנו! ואלא אשת שני מתים, היכי משכחת לה? כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון, ובא שמעון וקידשה סתם - דקידושי ראובן אהנו למיסרא אעלמא, וקידושי דשמעון אהנו למיסרא אראובן

זבעי **אביי**: אמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מראובן ושמעון", וחזר ואמר לה: "לראובן ושמעון" - מהו? מי אמרינן: מאי דאסר, שרא? או דלמא מאי דאסר שרא, ומאי דשרא אסר? זאם תמצא לומר (**פגא**) מאי דאסר שרא, לראובן מהו? לראובן, והוא הדין לשמעון, והאי דקאמר "לראובן", משום דפתח ביה? או דלמא לראובן דוקא? זואם תמצא לומר לראובן דוקא, "לשמעון" מהו? לשמעון, והוא הדין לראובן, והאי דקאמר "שמעון", משום דסליק מיניה? או דלמא לשמעון דוקא? זבעי **רב אשי**: "אף לשמעון", מהו? "אף" אראובן קאי? או דלמא "אף" אעלמא קאי? - תיקו!

תנו רבנן: לאחר פטירתו של ר' אליעזר, נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו. אלו הן: רבי יוסי הגלילי, ור' טרפון, ורבי אלעזר בן עזריה, ור' עקיבא. נענה **ר' טרפון** ואמר: הרי שהלכה זו, ונישאת לאחיו של זה שנאסרה עליו, ומת בלא בנים - לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה! הא למדת שאין זה כריתות! נענה **רבי יוסי הגלילי** ואמר: היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה?! האסור, אסור לכל, והמותר, מותר לכל! - הא למדת שאין זה כריתות!

נענה **רבי אלעזר בן עזריה** ואמר: "כריתות" - דבר הכורת בינו לבניה - הא למדת שאין זה כריתות

נענה **ר' עקיבא** ואמר: הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק, והיו לה בנים, ונתארמלה או נתגרשה, ועמדה ונישאת לזה

מחברת גיטין - ט

שנאסרה עליו - לא נמצא גט בטל ובניה ממזרים?! - הא למדת שאין זה כריתות!

דבר אחר: הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן, ומת המגרש - לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם?! וקל וחומר: מה גרושה, שהיא קלה, אסורה בשביל צד גירושין שבה - אשת איש, שהיא חמורה, לא כל שכן?! - הא למדת שאין זה כריתות!

אמר להן **רבי יהושע**: אין משיבין את הארי לאחר מיתה!
אמר **רבא**: כולהו אית להו פירכא, לבר מדר' אלעזר בן עזריה, דלית ליה פירכא

תניא נמי הכי: אמר **ר' יוסי**: רואה אני את דברי ר' אלעזר בן עזריה מדברי כולן

אמר מר: נענה **ר' טרפון** ואמר: הרי שהלכה זו ונשאת לאחיו של זה שנאסרה עליו, ומת בלא בנים - לא נמצא זה עוקר דבר מן התורה! {עוקר?! ;איהו עקר?! |אאלא: מתנה לעקור דבר מן התורה! }מתנה?! ;מי קאמר לה?! ;לא סגי לה דלא מינסבא ליה לאחיה דההוא גברא?! |אאלא גורם לעקור דבר מן התורה! {גורם?! אלא מעתה: בת אחיו לא ישא, שמא ימות בלא בנים, ונמצא גורם לעקור דבר מן התורה! - היינו פירכא!
;ובמאי? ^ אילימא ב"חוץ" - משרא שרא ר' אליעזר! דתניא: מודה ר' אליעזר במגרש את אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", והלכה וניסת לאחד מן השוק, ונתארמלה או נתגרשה, שמותרת לזה שנאסרה עליו אלא ב"על מנת"!

נענה **ר' יוסי הגלילי** ואמר: היכן מצינו אסור לזה ומותר לזה?! האסור, אסור לכל, והמותר, מותר לכל! {ולא?! והרי תרומה וקדשים, שאסורה לזה ומותרת לזה?! <באיסור אשה קא אמרינן! {והרי עריות?! <באישות קאמרינן! {הרי אשת איש?! - היינו פירכא!

;ובמאי? ^ אילימא ב"על מנת", הרי הותרה אצלו בזנות! אלא ב"חוץ"!

נענה **ר' עקיבא** ואמר: הרי שהלכה זו ונישאת לאחד מן השוק, והיו לה בנים, ונתארמלה או נתגרשה, ועמדה ונשאת לזה שנאסרה עליו - לא נמצא גט בטל, ובניה ממזרין?! {אי הכי, בכולה תנאי דעלמא נמי לא תנסיב, דלמא לא מקיימא ליה לתנאיה, ונמצא גט בטל, ובניה ממזרין - היינו פירכא!

;ובמאי? ^ אילימא ב"חוץ" - משרא שרא ר' אליעזר, דתניא:

מודה היה ר' אליעזר במגרש את אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", והלכה ונשאת לאחד מן השוק, ונתארמלה או נתגרשה, שמותרת לזה שנאסרה עליו! אלא ב"על מנת"

דבר אחר: הרי שהיה זה שנאסרה עליו כהן, ומת המגרש - לא נמצאת אלמנה אצלו וגרושה אצל כל אדם?! - וקל וחומר: ומה גרושה, שהיא קלה, אסורה משום צד גירושין שבה - אשת איש, חמורה, לא כל שכן?! - ובמאי? אילימא ב"על מנת" - (פג,ב) הרי גרושה אצלו בזנות! אלא ב"חוץ"!

זור' עקיבא, אי "חוץ" סבירא ליה, לותיב "חוץ", ואי על מנת סבירא ליה, לותיב על מנת! אר' עקיבא שמיע ליה דאיכא דאמר "חוץ" ואיכא דאמר "על מנת" - מאן דאמר "חוץ", האי פירכא, ומאן דאמר "על מנת", האי פירכא!

זומאי פירכא?! אי נימא איסור כהונה שאני - הא ר' אליעזר נמי, מאיסור כהונה קא מייתי ליה! ארבא כרבי ינאי משום זקן אחד קא מתני!

אמר להן ר' יהושע: אין משיבין את הארי לאחר מיתה -- למימרא דר' יהושע כוותיה סבירא ליה?! והא איהו נמי מיפרך קפרידן! אהכי קאמר להו: לדידי נמי, אית לי פירכא! מיהו, בין לדידי בין לדידכו, אין משיבין את הארי לאחר מיתה!

זומאי פירכא דר' יהושע? אדתניא: אמר ר' יהושע: מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה - מה קודמי הויה ראשונה, דלא אגידא באיניש אחרינא - אף קודמי הויה שניה, דלא אגידא באיניש אחרינא!

גופא: מודה ר' אליעזר במגרש אשתו, ואמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני", והלכה ונישאת לאחד מן השוק, ונתארמלה או נתגרשה, שמותרת לזה שנאסרה עליו. השיב ר' שמעון בר אלעזר תשובה לדברי ר' אליעזר: היכן מצינו שזה אוסר וזה מתיר?! #ולא?! והרי יבמה, דבעל אוסר, ויבם מתיר?! אהתם, יבם הוא קא אסר לה! דאי מבעל, הא שריא וקיימא! {הרי נדרים, דנודר אוסר וחכם מתיר?! אהא אמר ר' יוחנן: אין חכם מתיר כלום אלא בחרטה! {הרי הפרת הבעל, דאשה נודרת ובעל מיפר?! אהתם כדרב פנחס משמיה דרבא, דאמר רב פנחס משמיה דרבא: כל הנודרת, על דעת בעלה היא נודרת!

נענה **רבי אלעזר בן עזריה** ואמר: "כריתות" - דבר הכורת בינו לבניה - הא למדת, שאין זה כריתות! זורבנן, האי "כריתות" מאי עבדי ליה?! <מיבעי להו לכדתניא: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין", "על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם" - אין זה כריתות; "שלשים יום" - הרי זה כריתות! %ואידך: מ"כרת" - "כריתות" נפקא! %ואידך: "כרת" "כריתות" לא דרשי!

אמר **רבא**: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין כל ימי חיי" - אין זה כריתות; "כל ימי חיי פלוני" - הרי זה כריתות {מאי שנא "חיי פלוני", דדלמא מאית, ומקיימא ליה לתנאיה - חיי דידיה נמי, דלמא מאית ומקיימא ליה לתנאיה?! | אלא אימא: "כל ימי חייכי", אין זה כריתות; "כל ימי חיי" או "חיי פלוני" - הרי זה כריתות!

זבעא מיניה **רבא מרב נחמן**: "היום אי את אשתי, ולמחר את אשתי", מהו? תיבעי לר' אליעזר, תיבעי לרבנן - תיבעי לרבי אליעזר: עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם, אלא דלמאן דקא שרי, קא שרי לעולם - אבל הכא, לא? או דלמא לא שנא? תיבעי לרבנן: עד כאן לא קאמרי רבנן התם, אלא דלא פסקה מיניה לגמרי, אבל הכא, כיון דפסקה, פסקה? <בתר דבעיא, הדר פשטה: (**פד,א**) מסתברא בין לרבי אליעזר בין לרבנן, כיון דפסקה, פסקה!

תנו רבנן: "הרי זה גיטך על מנת שתנשאי לפלוני", הרי זו לא תנשא, ואם נשאת, לא תצא

זמאי קאמר? <אמר **רב נחמן**: הכי קאמר: הרי זו לא תנשא לו, שמא יאמרו: נשיהן נותנין במתנה. ואם נשאת לאחר, לא תצא! זומשום גזרה לא מפקינן מיניה, ושרינן אשת איש לעלמא?! | אלא אמר **רב נחמן**: הכי קאמר: הרי זו לא תנשא לו, שמא יאמרו: נשיהם נותנין במתנה. ואם נשאת לו, לא תצא, דמשום גזרה לא מפקינן! {אמר ליה **רבא**: לו הוא דלא תנשא - הא לאחר, תנשא?! והא בעי קיומי לתנאה! ~וכי תימא: אפשר דמינסבא היום ומיגרשה למחר, ומקיימא לתנאה, ולהך דפליגת עליה דרב יהודה קמדמית ליה, דאתמר: "קונם עיני בשינה היום, אם אישן למחר" - אמר **רב יהודה**: אל יישן היום, שמא יישן למחר. **ורב נחמן** אמר: יישן היום, ואין חוששין שמא יישן למחר - הכי השתא, התם בדידיה קיימא, דאי בעי מבריז נפשיה בסילואתא, ולא נאים - הכא, בדידה קיימא לאיגרושי?! | אלא אמר **רבא**: הרי זו לא תנשא, לא לו ולא לאחר - לו לא תנשא, שמא יאמרו: נשותיהם נותנין במתנה; לאחר לא תנשא, דבעיא קיומיה לתנאה. ואם נשאת לו, לא תצא, דמשום גזרה

לא מפקינן; לאחר תצא, דבעיא לקיומיה לתנאה!
תניא כוותיה דרבא: הרי זו לא תנשא, לא לו ולא לאחר, ואם
נשאת לו, לא תצא; לאחר, תצא!

תנו רבנן: "הרי זה גיטך על מנת שתעלי לרקיע", "על מנת
שתרדי לתהום", "על מנת שתבלעי קנה של ארבע אמות", "על
מנת שתביאי לי קנה בן מאה אמה", "על מנת שתעברי את
הים הגדול ברגליך" - אינו גט. **רבי יהודה בן תימא** אומר: כזה
גט! כלל אמר **ר' יהודה בן תימא**: כל תנאי שאי אפשר לו
לקיימו בסופו, והתנה עליו מתחילתו, אינו אלא כמפליגה
בדברים, וכשר!

אמר **רב נחמן** אמר **רב**: הלכה כר' יהודה בן תימא. אמר **ר'**
נחמן בר יצחק: מתניתין נמי דיקא, דקתני: כל שאפשר לו
לקיימו בסופו, והתנה עליו בתחילתו, תנאו קיים - הא אי
אפשר, תנאו בטל! - שמע מינה!

איבעיא להו: "הרי זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר",
מהו? אמר **אביי**: היא היא! **ארבא** אמר: אפשר דאכלה ולקיא
- לאביי, "כלל" לאתויי בשר חזיר - לרבא, "כזה" למעוטי בשר
חזיר!

{מיתיבי: "הרי זה גיטך על מנת שתבעלי לפלוני" - נתקיים
התנאי, הרי זה גט, ואם לאו, אינו גט; "על מנת שלא תבעלי
לאבא ולאביך", אין חוששין שמא נבעלה להן - ואילו "על מנת
שתבעלי לאבא ולאביך" לא קתני! ~ לאביי ניחא - לרבא
קשיא! אמר לך רבא: בשלמא בשר חזיר, אפשר דאכלה
ולקיא; פלוני נמי, אפשר דמשחדא ביה בממונא - אלא אבא
ואביך, בדידה קיימא?! נהי דאיהי עבדא איסורא, אבא ואביך,
מי עבדי איסורא!

לרבא, "כלל" לאתויי אבא ואביך; "כזה" למעוטי בשר חזיר.
(**פד, ב**) לאביי, "כלל" לאתויי בשר חזיר; "כזה" למעוטי "פלוני"!

{מיתיבי: "הרי זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר", ואם
היתה זרה "על מנת שתאכלי בתרומה", ואם היתה נזירה "על
מנת שתשתי יין" - נתקיים התנאי, הרי זה גט, ואם לאו, אינו
גט ~ לרבא ניחא - לאביי קשיא! אמר לך אביי: מי סברת
דברי הכל היא?! הא מני רבנן היא!

{ותיפוק ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא, וכל המתנה
על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל?! אמר **רב אדא בריה דרב**

איקא: כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, כגון שארה כסותה ועונתה, דהוא קא עקר - אבל הכא, איהי קא עקרה! {מתקיף לה **רבינא:** כלום קא עקרה איהי אלא לקיומי לתנאי דידיה! אישתכח דאיהו קא עקר! | אלא אמר **רבינא:** כי אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, כגון שארה כסותה ועונתה, דודאי קא עקר - אבל הכא, מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה?! לא תיכול ולא תיגרש!

כיצד יעשה? יטלנו הימנה, ויחזור ויתננו לה, ויאמר לה: "הרי את מותרת לכל אדם" -- גמאן תנא? אמר **חזקיה:** ר' שמעון בן אלעזר היא, דתניא: ר' שמעון בן אלעזר אומר: עד שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה, ויאמר לה: "הי גיטך" <ר' יוחנן אמר: אפילו תימא רבי, דילכון אמר: שאני הכא, הואיל וקנאתו ליפסל בו לכהונה

כתבו בתוכו, אף על פי שחזר ומחקו, פסול -- אמר **רב ספרא:** כתבו בתוכו תנן {פשיטא! "כתבו בתוכו" תנן! כמה דתימא? הני מיילי לאחר התורף, אבל לפני התורף, אפילו על פה נמי פסול - קמשמע לן!

ורבא אמר: לא שנו אלא לאחר התורף, אבל לפני התורף, אפילו על פה נמי פסול - ואזדא רבא לטעמיה, דאמר להו **רבא** להנהו דכתבי גיטי: שתקו שתוקי לבעל עד דכתביתו ליה לתורף דגיטא

תנו רבנן: כל התנאין פוסלין בגט, דברי **רבי**. ו**חכמים** אומרים: כל שפוסל על פה, פוסל בכתב. וכל שאינו פוסל על פה, אינו פוסל בכתב - "חוץ", שפוסל על פה, פוסל בכתב; "על מנת", שאינו פוסל על פה, אינו פוסל בכתב

אמר **רבי זירא:** מחלוקת לפני התורף, דרבי סבר גזרינן "על מנת" אטו "חוץ", ורבנן סברי לא גזרינן "על מנת" אטו "חוץ" - אבל לאחר התורף, **(פה,א)** דברי הכל כשר. ומתניתין דקתני "כתבו", ואוקימנא ב"חוץ", אבל "על מנת" לא פסיל - איבעית אימא: לפני התורף, ורבנן; ואיבעית אימא: לאחר התורף, ודברי הכל

ורבא אמר: מחלוקת לאחר התורף, דרבי סבר גזרינן אטו לפני התורף, ורבנן סברי לא גזרינן אטו לפני התורף. אבל לפני התורף, דברי הכל פסול. ומתניתין דקתני "כתבו", ואוקימנא

ב"חוץ", אבל "על מנת" לא פסיל - אחר התורף, ורבנן היא!
תני **אבוא דרבי אבין** קמיה **דרבי זירא**: כתב גט על תנאי, דברי הכל פסול - ;דברי הכל פסול?! והא מיפלג פליגי! אלא אימא: לדברי הכל: **כשר!** והיכי דמי? לאחר התורף! ;ולימא: הרי זה פסול, ורבי?! כתנא, "דברי הכל" אתנייה - "כשר" ב"פסול" מיחלף ליה - "הרי זה" ב"דברי הכל" לא מיחלף ליה!

משנה: "הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך, לאחי ולאחיך, לעבד ולנכרי, ולכל מי שאין לה עליו קדושין" - כשר. "הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין, וכל מי שיש לה עליו קדושין, אפילו בעבירה" - פסול

גמרא: כללא דרישא לאתויי שאר חייבי כריתות; כללא דסיפא לאתויי שאר חייבי לאוין, כגון עמוני ומואבי נתיני מצרי ואדומי²

;בעא מיניה **רבא מרב נחמן**: חוץ מקדושי קטן מהו? מי אמרינן: השתא, מיהא, לאו בר הויה הוא? או דלמא אתי לכלל הויה? אמר ליה: תניתוה: קטנה מתגרשת בקידושי אביה - אמאי?! והא בעינן "ויצאה ... והיתה!" אלא אתיא לכלל הויה - הכא נמי, אתיא לכלל הויה!

;חוץ מן הנולדים מהו? השתא, מיהא, לא איתיליד? או דלמא עתידי דמתיילדי? אמר ליה: תניתוה: "לעבד ולגוי" - אם איתא, עבד וגוי נמי, עבידי דמיגיירי! ;הנך לאו לאיגורי קיימי - הנך, לאיתילודי קיימי!

;חוץ מבעל אחותה מהו? השתא, מיהא, לא חזיא ליה? או דלמא, זמנין דמתה אחותה, וחזיא ליה? אמר ליה: תניתוה: "לעבד ולגוי" - עבד וגוי נמי, עבידי דמיגיירי! ;גירות, לא שכיחא - מיתה, שכיחא!

;"חוץ מזנותיך" מהו? בנשואין, הא לא שייר? או דלמא, שייר בביאה? אמר ליה: תניתוה: "לאבא ולאביך" - ובמאי? ~אילימא בנשואין - אבא ואביך בני נשואין נינהו?! אלא לאו בזנות! ולאבא ולאביך הוא דלא שייר - הא לאחר, שייר! ;דלמא בנשואין, דעבר ואינסיב!

;"חוץ משלא כדרכה" מהו? בכדרכה, הא לא שייר? או דלמא (ויקרא כ) "משכבי אשה" כתיב?

ג' "חוץ מהפרת נדריך" מהו? בנשואין, הא לא שייר? או דלמא
(במדבר ל) "אישה יקימנו ואישה יפירנו" כתיב?

ג' "חוץ מתרומתיך" מהו? בנשואין, הא לא שייר? או דלמא
(ויקרא כב) "קנין כספו" כתיב?

ג' "חוץ מירושתיך" מהו? בנשואין, הא לא שייר? או דלמא,
(במדבר כז) "לשאר וירש אותה" כתיב? .

ג' "חוץ מקידושיך בשטר" מהו? מי אמרינן: אפשר דמקדש לה
בכסף ובביאה? או דלמא "ויצאה ... והיתה" - איתקוש הוויות
להדדי? - תיקו!

משנה: גופו של גט: "הרי את מותרת לכל אדם" (פה, ב) **רבי**
יהודה אומר: "ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת
שבוקין וגט פטורין למהך להתנסבא לכל גבר דיתצביין". גופו
של גט שחרור: "הרי את בת חורין", "הרי את לעצמך"

גמרא: פשיטא: אמר לה לאשתו: "הרי את בת חורין" לא אמר
ולא כלום; אמר לה לשפחתו: "הרי את מותרת לכל אדם", לא
אמר ולא כלום - ג' אמר לה לאשה: "הרי את לעצמך", מהו?
לגמרי קאמר לה, או למלאכה קאמר לה?

אמר ליה **רבינא לרב אשי:** תא שמע: דתנן: גופו של גט
שחרור: "הרי את בת חורין", "הרי את לעצמך" - ומה עבדא,
דקני ליה גופיה, כי אמר ליה "הרי את לעצמך" קני גופיה -
אשה, דלא קני גופה, לא כל שכן!

אמר ליה **רבינא לרב אשי:**³ ג' אמר ליה לעבדו: "אין לי עסק בדך"
מהו? אמר ליה **רב חנין לרב אשי**, ואמרי לה: **רב חנין**
מחוזנאה לרב אשי:⁴ תא שמע: דתניא: המוכר עבדו לגוי, יצא
לחירות, וצריך גט שחרור מרבו ראשון. אמר **רבן שמעון בן**
גמליאל: במה דברים אמורים? שלא כתב עליו אוננו - אבל כתב
עליו אוננו, זהו שחרורו! - ג' מאי "אוננו"? - אמר **רב ששת:** דכתב
ליה: "לכשתברח ממנו, אין לי עסק בדך!"

ר' יהודה אומר: "ודן דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת
שבוקין" -- ג' במאי קמיפלגי? ארבנן סברי: ידיים שאין מוכיחות
הויין ידיים, ואף על גב דלא כתב לה "ודן", מוכחא מילתא
דבהאי גיטא קא מגרש לה. ור' יהודה סבר: ידיים שאין
מוכיחות לא הויין ידיים, וטעמא דכתב לה "ודן", דמוכחא

3 כך לפננו, ובכ"י ליתא, אלא שאלה סתם

4 כך לפננו, ובכ"י: אמר ליה **רבינא לרב אשי**, ואמרי ליה **רב חנין לרב אשי**

מילתא דבהאי גיטא קא מגרש לה, אבל לא כתב לה "ודן", אמרי: בדיבורא גרשה, ושטרא ראייה בעלמא הוא!

אמר **אביי**: האי מאן דכתב גיטא, לא לכתוב "ודין", דמשמע "ודין", אלא "ודן"; ולא לכתוב "איגרת", דמשמע "איגרת", אלא "אגרת"; ולא לכתוב "לימהך", דמשמע "לי מהך", ולא לכתוב "למחך", דמשמע "כי חוכא". "דיתיהוויין", "דיתיצביין" - תלתא תלתא יודין, דמשמע: תהוין ותצביין. ולורכיה לוי"ו ד"תירוכין" ולוי"ו ד"שבוקין", דמשמע "תריכין" ו"שביקין". ולורכיה לוי"ו ד"כדו", דמשמע "וכדי". ולא ליכתוב: "לאיתנסבא", דמשמע "לא יתנסבא", אלא "להתנסבא"

גאיבעיא להו: בעינן "ודן" או לא בעינן "ודן"? {תא שמע: דאתקין **רבא** בגיטי: "איך פלניא בר פלניא פטר ותריך ית פלוניתא אינתתיה, דהות אינתתיה מן קדם דנא, מיומא דנן ולעלם" - ואילו "ודן" לא קאמר! אלטעמיד, כולהו מי קאמר?! אלא בעינן! - הכא נמי, בעינן!

"מיומא דנן" - לאפוקי מדרבי יוסי, דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו

"ולעלם" - (**פוא**) לאפוקי מדבעא מיניה **רבא** מרב נחמן: דאמר: "היום אי את אשתך, ולמחר את אשתך"

גופו של גט שחרור: "הרי את בת חורין", "הרי את לעצמד" -- אתקין **רב יהודה** בשטר זביני דעבדי: "עבדא דנן מוצדק לעבדו, ופטיר ועטיר מן חרורין, ומן עלולין, ומן ערורי מלכא ומלכתא, ורשום דאיניש לא אית עלוהי, ומנוקא מכל מוס, ומן שחין, דנפיק עד טצהר חדת ועתיק"

גמאי אסותיה? אאמר **אביי**: גינברא ומרתכא וכבריתא, וחלא דחמרא, ומשחא דזיתא, ונטפיק חורא. ושייפי ליה בגדפא דאוזא!

משנה: שלשה גיטין פסולין, ואם נשאת, הוולד כשר: כתב בכתב ידו, ואין עליו עדים; יש עליו עדים ואין בו זמן; יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד - הרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם נשאת הולד כשר. **רבי אלעזר** אומר: אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים, כשר, וגובה מנכסים משועבדים. שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם

גמרא: {ותו ליכא?! והא איכא גט ישן! אהתם, לא תצא - הכא, תצא!} הניחא למאן דאמר הכא תצא, אלא למאן דאמר הכא

לא תצא, מאי איכא למימר?! אהתם, תינשא לכתחלה - הכא, דיעבד!

{והא איכא גט קרחה?! אהתם, הוולד ממזר - הכא, הולד כשר!} {הניחא לרבי מאיר, דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר⁵ - אלא לרבנן, מאי איכא למימר?!} {אהתם, תצא - הכא, לא תצא!} {הניחא למאן דאמר הכא לא תצא, אלא למאן דאמר הכא תצא, מאי איכא למימר?!} {במקושר לא קא מיירי!}

{והא איכא שלום מלכות?! אהתם, תצא - הכא, לא תצא!} {הניחא למאן דאמר הכא לא תצא, אלא למאן דאמר תצא, מאי איכא למימר?!} {אהתם, הולד ממזר - הכא, הולד כשר!} {הניחא לר' מאיר, אלא לרבנן, מאי איכא למימר?!} {מוקים לה כדרבי מאיר, והתם הולד ממזר, הכא הולד כשר!}

מנינא דרישא למעוטי מאי? ומנינא דסיפא למעוטי מאי? כמנינא דרישא למעוטי הני דאמרן; מנינא דסיפא למעוטי הא דתניא: המביא גט ממדינת הים, נתנו לה, ולא אמר: "בפני נכתב ובפני נחתם" - יוציא והולד ממזר, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין הולד ממזר כיצד יעשה? יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים, ויאמר: "בפני נכתב ובפני נחתם"

כתב בכתב ידו, ואין עליו עדים; יש עליו עדים ואין בו זמן; יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד - הרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם נשאת הולד כשר -- אמר רב: כתב ידו שנינו # אהייא? ^ אילימא ארישא - פשיטא! "כתב ידו" קתני! ^ ואלא אמצעיתא?! - הרי יש עליו עדים! אלא אסיפא: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד - (פו, ב) ודוקא כתב ידו ועד, אבל כתב סופר ועד, לא! ושמואל אמר: אפילו כתב סופר ועד, שהרי שנינו: כתב סופר ועד, כשר #

%ורב: מי דמי?! התם, תינשא לכתחילה - הכא, דיעבד!
%ושמואל: לא קשיא - הא בספרא דמובהק, והא בספרא דלא מובהק!

וכן אמר ר' יוחנן: כתב ידו שנינו⁶

{אמר ליה רבי אלעזר: הרי יש עליו עדים?!} {אמר ליה: אסיפא!} {זימנין אמר רב: תצא!} {זימנין אמר רב: לא תצא!} {הא כיצד? יש

5 יש שלא גורסים תיבות אלו
6 יש שלא גורסים תיבות אלו

לה בניס, לא תצא - אין לה בניס, תצא!

{מתיב **מר זוטרא בר טוביה**: וכולן שהיו בהן ספק קידושין או ספק גירושין, הרי אלו חולצות ולא מתיבמות - כיצד ספק קידושין? זרק לה קידושין, ספק קרוב לה ספק קרוב לו - זהו ספק קידושין; ספק גירושין - כתב בכתב ידו ואין עליו עדים; יש עליו עדים ואין בו זמן; יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד - הרי זה ספק גירושין ~ ואי אמרת לא תצא, צרתה אתיא ליבומי! אתתיבם ואין בכך כלום! חששא דרבנן היא!

לוי אמר: לעולם לא תצא! וכן אמר **ר' יוחנן**: לעולם לא תצא! וכן אמר להו **ר' יוחנן** לבני **ר'** חלפתא דמן הונא: הכי אמר אבוכון: לעולם לא תצא! וקרצית שבעמיר אינה פוסלת במי חטאת - גמאי קרצית? אמר **אביי**: דידבתא דביני כיפי {מתיב **רב דניאל בר רב קטינא**: כל העופות פוסלין במי חטאת, חוץ מן היונה, מפני שמוצצת ~ ואם איתא, ניתני "חוץ מיונה וקרצית"! לא פסיקא ליה, דגדולה לא פסלה, וקטנה פסלה! גועד כמה? אמר **ר' ירמיה**, ואיתימא **ר' אמי**: עד כזית!

רבי אלעזר אומר: אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים, כשר, וגובה מנכסים משועבדים. שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם -- אמר **רב יהודה**, אמר **רב**: הלכה כר' אלעזר בגיטין. כי אמריתה קמיה **דשמואל**, אמר: אף בשטרות! **זורב** סבר בשטרות לא?! הא קתני: וגובה מנכסים משועבדים! ארבי אלעזר תרתי אמר, ורב סבר כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא. וכן אמר **ר' יעקב בר אידי** אמר **ר' יהושע בן לוי**: הלכה כר' אלעזר בגיטין!

ורבי ינאי אמר: אפילו ריח הגט אין בו! ורבי ינאי לית ליה דר' אלעזר?! אהכי קאמר: לרבנן, אפילו ריח הגט אין בו!

וכן אמר **ר' יוסי בר' חנינא** אמר **ריש לקיש**: הלכה כרבי אלעזר בגיטין. ור' יוחנן אמר: אפילו ריח הגט אין בו! {לימא: ר' יוחנן לית ליה דר' אלעזר?! אהכי קאמר: לרבנן, אפילו ריח הגט אין בו!

שלח ליה **ר' אבא בר זבדא למרי בר מר**: בעי מיניה **מרב הונא**: הלכה כר' אלעזר בגיטין או אין הלכה? אדהכי, נח נפשיה דרב הונא. אמר ליה **רבה בריה**: הכי אמר אבא משמיה דרב? הלכה כר' אלעזר בגיטין!

ורבותינו הבקיין בדבר הלכה משום רבינו אמרו: הלכה כר' אלעזר בגיטין. דאמר **רב חמא בר גוריא** אמר **רב**: הלכה כר'

אלעזר בגיטין

איכא דאמרי: וחברינו הבקיאין בדבר הלכה ותלמידי רבינו משום רבינו אמרו: הלכה כרבי אלעזר בגיטין. דאמר **רב חסדא** אמר **רב חמא בר גוריא** אמר **רב**: הלכה כרבי אלעזר בגיטין וכן כי אתא **רבין**, אמר **ר' אלעזר** אמר **רב**: הלכה כרבי אלעזר בגיטין

משנה: שנים ששלחו שני גיטין שוין, ונתערבו - נותן שניהם לזו ושניהם לזו. לפיכך אבד אחד מהן, הרי השני בטל

חמשה שכתבו כלל בתוך הגט: "איש פלוני מגרש פלונית, ופלוני פלונית" והעדים מלמטה - כולן כשרין, וינתן לכל אחת ואחת. היה כותב טופס לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה - את שהעדים ניקרין עמו כשר

גמרא: גמאן תנא? אמר **ר' ירמיה**: דלא כר' אלעזר! דאי ר' אלעזר, כיון דאמר עדי מסירה כרתי - הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה! <<**אביי** אמר: אפילו תימא ר' אלעזר - אימא דבעי ר' אלעזר כתיבה לשמה - נתינה לשמה, מי בעי?!

חמשה שכתבו כלל בתוך הגט: "איש פלוני מגרש פלונית, ופלוני פלונית" והעדים מלמטה - כולן כשרין, וינתן לכל אחת ואחת. היה כותב טופס לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה - את שהעדים ניקרין עמו כשר -- גהיכי דמי "כלל"? היכי דמי "טופס"? אמר **רבי יוחנן**: זמן אחד לכולן - זהו "כלל"; זמן לכל אחד ואחד - זהו "טופס"! <<**אורי**ש לקיש אמר: (פז, א) אפילו זמן אחד לכולן נמי, הוי "טופס"! אלא היכי דמי "כלל"? דכתב: "אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית"

{מתקיף לה **רבי אבא** לר' **יוחנן**, דאמר זמן אחד לכולן - זהו "כלל": ליחוש דלמא כי חתמו סהדי, אבתרא הוא דחתימי! מי לא תניא: עדים חתומין על שאילת שלום בגט, פסול - חיישינן שמא על שאילת שלום חתמו?! <לאו איתמר עלה: אמר **ר' אבהו**: לדידי מפרשא לי מיניה **דרבי יוחנן**: "שאלו" פסול; "ושאלו" כשר - הכי נמי, דכתיב ביה: "פלוני ופלוני ופלוני"

{ותו: לרבי יוחנן, דאמר: זמן לכל אחד - זהו "טופס" - מאי איריא משום טופס?! ותיפוק ליה דהוה ליה נכתב ביום ונחתם בלילה! <אמר ליה **מר קשישא בריה דרב חסדא** ל**רב אשי**: הכי אמרינן משמיה **דרבי יוחנן**: דכתיב בהו "בחד בשבא", "בחד בשבא"

{אמר ליה **רבינא לרב אשי**: לריש לקיש, דאמר: זמן אחד לכולן נמי "טופס" הוי, והיכי דמי "כלל"? דכתיב ביה הכי: "אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית" - נמצאו שתי נשים מתגרשות בגט אחד! והתורה אמרה: "וכתב לה" - ולא לה ולחברתה?! <דהדר כתב "פלוני גירש פלונית, ופלוני גירש פלונית"!

{אמר ליה **רבינא לרב אשי**: ומאי שנא מהא דתניא: הכותב כל נכסיו לשני עבדיו - קנו, ומשחררין זה את זה?! אלא אוקימנא בשני שטרות!

תניא כוותיה דר' יוחנן, תניא כוותיה דריש לקיש - תניא כוותיה דר' יוחנן: חמשה שכתבו בתוך הגט: "איש פלוני מגרש פלונית, ופלוני פלונית, ופלוני פלונית" וזמן אחד לכולן, והעדים מלמטה - כולן כשרים, ותנתן לכל אחת ואחת; זמן לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה - את שהעדים נקראים עמו כשר. ר' יהודה **בן בתירא** אומר: אם יש ריוח ביניהן פסול, ואם לאו כשר, שאין זמן מפסיקן

תניא כוותיה דריש לקיש: חמשה שכתבו כלל בתוך הגט: "אנו פלוני ופלוני גירשנו נשותינו פלונית ופלונית. פלוני גירש פלונית, ופלוני גירש פלונית". וזמן אחד לכולן, והעדים מלמטה - כולן כשרין, ותנתן לכל אחת ואחת; זמן לכל אחד ואחד, וריוח לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה - את שהעדים נקראין עמו כשר. ר' מאיר אומר: אף על פי שאין ריוח ביניהם פסול, שהזמן מפסיקן

{וריש לקיש - מאי איריא זמן לכל אחד ואחד?! הא אמר: זמן אחד לכולן נמי, "טופס" הוי! אהני מילי היכא דלא ערבינהו מעיקרא - אבל הכא, דערבינהו מעיקרא, אי פליג להו זמן, אין - אי לא, לא!

משנה: שני גיטין שכתבן זה בצד זה, ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה, ושנים עדים יונים באים מתחת זה לתחת זה - את שהעדים הראשונים נקראין עמו, כשר; עד אחד עברי, ועד אחד יוני, ועד אחד עברי, ועד אחד יוני, באין מתחת זה לתחת זה - שניהם פסולין

גמרא: {וליתכשר האי ב"ראובן" והאי ב"בן יעקב עד"! דהא תנן: "בן איש פלוני עד" - כשר?! דכתיב "ראובן בן" אקמא, ו"יעקב עד" אבתרא! וליתכשר האי ב"ראובן בן" וליתכשר האי ב"יעקב עד"! דהא תנן: "איש פלוני עד" - כשר?! דלא כתב "עד"! <אויבעית אימא: לעולם דכתב "עד", ודידעינן בהא

חתימה דלאו דיעקב הוא! **(פז,ב)** {ודלמא בשמא דאבוה חתים!?! כלא שביק איניש שמיה וחתים שמא דאבוה! {ודילמא סימנא שוייה!?! דהא רב צייר כוורא; רבי חנינא חרותא; רב חסדא סמ"ד; רב הושעיא עי"ן; רבה בר רב הונא צייר מכותא!?! כלא חציף איניש לשויי לשמא דאבוה סימנא! {וליתכשר האי בשני עדים, וליתכשר האי בשני עדים יונים!?! דתנן: גט שכתבו עברית, ועדיו יונית; יונית, ועדיו עברית - כשר! ~וכי תימא: כיון דמופלג בשני שיטין, לא - והאמר **חזקיה**: מלאהו בקרובים, כשר!?! |אהא תני **זעירי**: שניהן כשרין! %ותנא דידן: דלמא גונדלית חתים, וכולהו אחד הוא דחתימי!

עד אחד עברי, ועד אחד יוני, ועד אחד עברי, ועד אחד יוני, באין מתחת זה לתחת זה - שניהם פסולין -- {וליתכשר האי בעד אחד עברי ועד אחד יוני, והאי בעד אחד עברי ועד אחד יוני!?! דהא תנן: עד אחד עברי ועד אחד יוני, כשר! |אהא תני **זעירי**: שניהם כשרים! %ותנא דידן: דלמא גונדלית חתים, ותלתא אחד, וחד אחד!

משנה: שייר מקצת הגט, וכתבו בדף השני, והעדים מלמטה - כשר. חתמו עדים בראש הדף, מן הצד, או מאחריו בגט פשוט - פסול. הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה, והעדים באמצע - שניהם פסולין; סופו של זה בצד סופו של זה, והעדים באמצע - את שהעדים נקרין עמו, כשר; ראשו של זה בצד סופו של זה, והעדים באמצע - את שהעדים נקרין בסופו, כשר

גט שכתבו עברית ועדיו יונית; יונית ועדיו עברית; עד אחד עברי ועד אחד יוני; כתב סופר ועד - כשר "איש פלוני עד" - כשר; "בן איש פלוני עד" - כשר; "איש פלוני בן איש פלוני" ולא כתב "עד" - כשר. וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין

כתב חניכתו וחניכתה - כשר

גמרא {וליחוש דלמא הני תרי גיטי הוו, ואיתרמי ליה זמן דקמא ועדים דבתרא, וגזייה לזמן דבתרא ועדים דקמא!?! <אמר ר' **אבא** אמר **רב**: כשיש ריוח מלמטה {ודלמא זמן דבתרא מיגז גזייה!?! <כדאמר ר' **אבא** אמר **רב**: כשיש ריוח מלמטה - **(פח,א)** הכא נמי, כשיש ריוח מלמעלה! {ודלמא אימלוכי אימליך, וכתב!?! <דכתב "הרי את" מלמטה ו"מותרת"

מלמעלה! {ודלמא איתרמי ליה!?! ככולי האי לא חיישינן! <<רב
אשי אמר: דידיעה ביה מתחתא דמגילתא!

חתמו עדים בראש הדף, מן הצד, או מאחריו בגט פשוט -
פסול -- {איני! והא רב חתים מן הצד?! אהתם בשגגו כלפי
כתב! {אלא הא דקתני: הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה,
והעדים באמצע, שניהם פסולין - וליחזי הי מינייהו כלפי כתב,
וליתכשר! אהתם דרמי ליה כעיברא! {אי הכי, סיפא דקתני:
ראשו של זה בצד סופו של זה, והעדים באמצע, את שהעדים
ניקרין בסופו, כשר - ואי דרמי כעיברא, לאו בהדי האי מיקרי,
ולאו בהדי האי מיקרי?! |אלא רב, בדיסקי הוה חתים!

גט שכתבו עברית ועדיו יוונית; יוונית ועדיו עברית; עד אחד
עברי ועד אחד יווני; כתב סופר ועד - כשר -- אמר ר' ירמיה:
"חתם סופר" שנינו. אמר ר' חסדא: הא מני? ר' יוסי היא!

ההיא כתובת חתנים, דאתיא לקמיה דר' אבהו, דהוו ידעי ליה
לטופסא, ולחתימת ידא דחד סהדא. סבר לאכשורה. אמר ליה
ר' ירמיה: "חתם סופר" שנינו!

כתב חניכתו וחניכתה - כשר -- תנו רבנן: חניכת אבות בגיטין,
עד עשרה דורות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שלשה דורות
כשר - מכאן ואילך, פסול

כמאן אזלא הא דאמר ר' חנינא: כתב חניכת אבות בגיטין,
עד שלשה דורות כמאן?! כר' שמעון בן אלעזר! אמר רב הונא
מאי קראה? (דברים ד) "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם"

אמר ר' יהושע בן לוי: לא חרבה ארץ ישראל עד שעבדו בה
שבעה בתי דינים עבודה זרה, ואלו הן: ירבעם בן נבט, ובעשא
בן אחיה, ואחאב בן עמרי, ויהוא בן נמשי, ופקח בן רמליהו,
ומנחם בן גדי, והושע בן אלה, שנאמר: (ירמיהו טו) "אומללה
יולדת השבעה נפחה נפשה באה שמשה בעוד יומם בושה
וחפרה". אמר רבי⁸ אמאי: מאי קראה? "כי תוליד בנים ובני
בנים"

אמר ליה רב כהנא ורב אסי לרב: זכתיב ביה בהושע בן אלה:
(מלכים ב יז) "ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל",
וכתיב: (מלכים ב יז:ג) "עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי לו
הושע עבד וישב לו מנחה!" אמר להו: אותן פרדסיאות

שהושיב ירבעם על הדרכים כדי שלא יעלו ישראל לרגל, בא הושע וביטלן. ואף על פי כן, לא עלו ישראל לרגל. אמר הקב"ה: אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל, ילכו בשבי!

אמר **רב חסדא** אמר **מר עוקבא**, ואמרי לה אמר **רב חסדא** אמר **רבי ירמיה** דרש **מרימר**: מאי דכתיב: (דניאל ט) "וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו" - ;משום ד"צדיק ה' אלהינו" - "וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו"?! - אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, שהגלה גלות צדקיהו, ועדיין גלות יכניה קיימת! דכתיב ביה בגלות יכניה: (מלכים ב כד) "החרש והמסגר אלף" - "חרש" - שבשעה שפותחין, נעשו הכל כחרשין; "מסגר" - כיון שסוגרין, שוב אינן פותחין; וכמה? אלף!

עולא אמר: שהקדים שתי שנים (דברים ד) ל"ונושנתם"

(פחב) אמר **רב אחא בר יעקב**: שמע מינה: "מהרה" דמרי עלמא - תמני מאה וחמשין ותרתין הוא

משנה: גט מעושה בישראל כשר; ובגוים פסול. ובגוים, חובטין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישראל אומרים לך - וכשר"¹⁰

גמרא: אמר ר' **נחמן** אמר **שמואל**: גט המעושה בישראל כדין - כשר; שלא כדין - פסול ופוסל. ובגוים - כדין פסול ופוסל; שלא כדין, אפילו ריח הגט אין בו {מה נפשך! אי גוים בני עשווי נינהו, איתכשורי נמי ליתכשר - אי לאו בני עשווי נינהו, מיפסל לא ליפסל?! <אמר **רב משרשיא**: דבר תורה, גט מעושה בגוים כשר. ומה טעם אמרו פסול? שלא תהא כל אחת ואחת הולכת ותולה עצמה בגוי, ומפקעת עצמה מיד בעלה! {אי הכי: שלא כדין, אפילו ריח הגט אין בו?! ונהוי שלא כדין כישראל, ומפסיל נמי לפסול! | <אלא הא דרב משרשיא, בדותא היא! וטעמא מאי? כדין בכדין דישראל מיחלף - שלא כדין בכדין ישראל, לא מיחלף!

אבוי אשכחיה ל**רב יוסף** דיתיב וקא מעשה אגיטי {אמר ליה: והא אנן הדיוטות אנן, ותניא: היה ר' **טרפון** אומר: כל מקום שאתה מוצא אגוריות של גוים, אף על פי שדיניהם כדיני ישראל, אי אתה רשאי להיזקק להם, שנאמר: (שמות כא) "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" - לפניהם, ולא לפני גוים. דבר אחר: לפניהם, ולא לפני הדיוטות?! <אמר ליה: אנן שליחותיהו קא עבדינן, מידי דהוה אהודאות והלואות! {אי הכי, גזילות וחבלות נמי?! <כי עבדינן שליחותיהו, במילתא

9 יש גורסים: מרי בר מר
10 יש שלא גורסים

דשכיחא - במילתא דלא שכיחא, לא עבדינן שליחותייהו!

משנה: יצא שמה בעיר "מקודשת" - הרי זו מקודשת; "מגורשת" - הרי זו מגורשת. ובלבד שלא יהא שם אמתלא. איזו היא אמתלא? - "גירש איש פלוני את אשתו על תנאי", "זרק לה קידושיה - ספק קרוב לה, ספק קרוב לו" - זו היא אמתלא

גמרא: {ואסרינן לה אגברא?! והא אמר **רב אשי:** כל קלא דבתר נישואין, לא חיישינן ליה! אהכי קאמר: יצא שמה בעיר "מקודשת" - הרי זו מקודשת; "מקודשת ומגורשת" - (**פט,א**) הרי זו מגורשת; מאי טעמא? קול ושוברו עמו!

אמר **רבא:** יצא לה שם מזנה בעיר, אין חוששין לה - מאי טעמא? - פריצותא בעלמא הוא דחזו לה!

כתנאי: אכלה בשוק, גירגרה בשוק, הניקה בשוק - בכולן, **ר' מאיר** אומר: תצא, **ר' עקיבא** אומר: משישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה. אמר לו **רבי יוחנן בן נורי:** אם כן, לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה! והתורה אמרה: (דברים כד) "כי מצא בה ערות דבר", ולהלן הוא אומר: (דברים יט) "על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" - מה להלן, דבר ברור, אף כאן, דבר ברור!

תנו רבנן: בעולה - אין חוששין לה; נשואה - אין חוששין לה; ארוסה - אין חוששין לה; שלא לפלוני - אין חוששין לה; בעיר אחרת - אין חוששין לה; ממזרת - אין חוששין לה; שפחה - אין חוששין לה; "הקדיש פלוני נכסיו", "הפקיר פלוני נכסיו" - אין חוששין להן

אמר **עולא:** לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיהו נרות דולקות, ומטות מוצעות, ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים: "פלונית מתקדשת היום"; מתקדשת?! ודלמא לא אקדשה! | **אימא** "פלונית נתקדשה היום!" וכן תני **לוי:** לא שישמעו קול הברה, אלא כדי שיהו נרות דולקות, ומטות מוצעות, ונשים טוות לאור הנר, ושמחות לה, ואומרות: "פלונית מתקדשת היום"; מתקדשת?! ודלמא לא אקדשה! אמר **ר' פפא:** אימא: "פלונית נתקדשה היום!"

אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן:** לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיהו נרות דולקות, ומטות מוצעות, ובני אדם נכנסין ויוצאין. אמרו דבר - זה הוא קול; לא אמרו דבר - זהו אמתלא; לא אמרו?! והא לא אמרו ולא כלום! **אלאפוקי** מדרבה **בר רב הונא**, דאמר: אמתלא שאמרו, אפילו מכאן ועד עשרה ימים - קמשמע לן; לא אמרו - הוא דהויא אמתלא -

הא אמרו, לא הוּיָא אמתלא!

אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב: לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיאמרו: פלוני, מהיכן שמע? מפלוני! ופלוני? מפלוני! ובודקין והולכין עד שמגיעין לדבר הברור {דבר הברור, עדות מעלייתא הוא! | אלא כי אתא רב שמואל בר יהודה, אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב: לא ששמעו קול הברה, אלא כדי שיאמרו: פלוני, מהיכן שמע? מפלוני! ופלוני? מפלוני - והלכו להם למדינת הים!

אמר ליה אביי לרב יוסף: מבטלינן קלא או לא מבטלינן? אמר ליה: מדאמר רב חסדא: עד שישמעו מפי הכשרים - שמע מינה: מבטלינן קלא! {אמר ליה: אדרבה! מדאמר רב ששת: אפילו מפי נשים, הוי קול - שמע מינה: לא מבטלינן קלא! אמר ליה: אתרוותא ניהו - בסורא מבטלי קלא, בנהרדעא לא מבטלי קלא!

ההיא דנפק עלה קלא דאיכדשה לבר בי רב. אתייה רב חמא לאבוה. אמר ליה: אימא לי: היכי הוה עובדא? אמר ליה: על תנאי קדיש, אדעתא דלא אזיל לבי חוזאי, ואזל! אמר ליה: כיון דבעידנא דהואי קלא, לא הואי אמתלא, לאו כל כמינך דמחזקת אמתלא!

ההיא דנפק עלה קלא דאיכדשה באציפא דתוחלא בעינא דבי שיפי. שלחה רב אידי בר אבין לקמיה דאביי: כי האי גוונא, מאי? אמר ליה: אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא, בהא מבטלינן קלא - מימר אמרי: עיינו בהו רבנן בקידושיה, ולא הוה בהו שוה פרוטה!

ההיא דנפק עלה קלא דאיכדשה (פט,ב) לחד מבני פלניא. אמר רבא: אפילו למאן דאמר לא מבטלינן קלא, בהא מבטלינן קלא - מימר אמרי: עיינו בהו רבנן בקידושי, וקידושי קטן הוו!

ההיא דנפק עלה קלא דאיכדשה לקטן הנראה כגדול. אמר ליה רב מרדכי לרב אשי: הוה עובדא, ואמרו: עדיין לא הגיע לפלגות ראובן, שנאמר: (שופטים ה) "לפלגות ראובן גדולים חקרי לב!"

ובלבד שלא תהא שם אמתלא -- אמר רבה בר רב הונא: אמתלא שאמרו, אפילו מכאן ועד עשרה ימים

רב זביד אמר: במקום אמתלא, חוששין לאמתלא {איתיביה רב פפא לרב זביד: ובלבד שלא תהא שם אמתלא?! אמר ליה: "במקום אמתלא" קאמר! אמר ליה רב כהנא לרב פפא: ג' ואת

לא תסברא?! והתנן: נתקדשה ואחר כך בא בעלה, מותרת לחזור ~ לאו משום דאמרינן: על תנאי קדיש?! אשאני התם, דאתי בעל וקא מערער! {אי הכי, נישאת נמי?! אנישאת, דעבדה איסורא, קנסוה רבנן - נתקדשה, דלא עבדה איסורא, לא קנסוה רבנן!

אמר **רב אשי**: כל קלא דלא איתחזק בבי דינא, לאו קלא הוא! ואמר **ר' אשי**: כל קלא דבתר נישואין, לא חיישינן ליה #הא דבתר אירוסין, חיישינן ליה! **רב חביבא** אמר: אפילו דבתר אירוסין נמי, לא חיישינן ליה. והלכתא: לא חיישינן ליה #

אמר **רב ירמיה בר אבא**: שלחו ליה **מבי רב לשמואל**: ילמדנו רבינו: יצא עליה קול מראשון, ובא אחר וקדשה קידושי תורה, מהו? אשלח להו: תצא! והעמידו הדבר על בוריו, והודיעוני! אמאי "והעמידו הדבר על בוריו"?¹¹ ^ אילימא דאי מגליא מילתא דקידושי דקמא לאו קידושי מעליא נינהו, מבטלינן קלא - והא נהרדעא אתריה דשמואל הוא, ולא מבטלי קלא! אלא דאי מיגליא מילתא דקידושי קמא קידושי מעליא נינהו, לא צריכה גט משני!

ופליגא דרב הונא, דאמר **רב הונא**: אשת איש שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר, מקודשת, מדרב המנונא, דאמר **רב המנונא**: האשה שאמרה לבעלה: "גירשתני!", נאמנת - חזקה: אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה %ואידך: כי אתמר דרב המנונא, בפניו - שלא בפניו, מעיזה ומעיזה!

לא מצאו דבר על בוריו, מהו? אמר **ר' הונא**: מגרש ראשון, ונושא שני - אבל מגרש שני ונושא ראשון, לא! מאי טעמא? - אתי למימר: מחזיר גרושתו מן האירוסין! <<**רב שינא בריה דרב אידי** אמר: אף מגרש שני ונושא ראשון - מימר אמרי: עייני רבנן בקידושי, וקידושי טעות הוה!

יצא עליה קול מזה ומזה, מהו? אמר **רב פפא**: אף זו מגרש ראשון ונושא שני! <<**אמימר** אמר: מותרת לשניהם! (צ,א) #והלכתא: מותרת לשניהם #

משנה: **בית שמאי** אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר: (דברים כד) "כי מצא בה ערות דבר", **ובית הלל** אומרים: אפילו הקדיחה תבשילו, שנאמר: "כי מצא בה ערות דבר". **ר' עקיבא** אומר: אפילו מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו"

גמרא: תניא: אמרו **בית הלל לבית שמאי**: והלא כבר נאמר:

11 לפי גרסת רש"י: גמאי היא?

"דבר"?! אמרו להם **בית שמאי**: והלא כבר נאמר: "ערות"! אמרו להם **בית הלל**: אם נאמר "ערות", ולא נאמר "דבר", הייתי אומר: משום ערוה תצא - משום דבר לא תצא! לכך נאמר "דבר"; ואילו נאמר "דבר" ולא נאמר "ערות", הייתי אומר: משום דבר, תנשא לאחר, ומשום ערוה לא תנשא לאחר - לכך נאמר "ערות"!

{ובית שמאי, האי "דבר" מאי עבדי ליה?! אנאמר כאן "דבר" ונאמר להלן "דבר" (דברים יט) - "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" - מה להלן, בשני עדים, אף כאן, בשני עדים! %ובית הלל: מי כתיב: "ערוה בדבר"?! %ובית שמאי: מי כתיב: "או ערוה או דבר"?! %ובית הלל: להכי כתיב "ערות דבר", דמשמע הכי ומשמע הכי!

ר' עקיבא אומר: אפילו מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו" -- %במאי קא מיפלגי? אבדריש לקיש, דאמר **ריש לקיש**: "כי" משמש בארבעה לשונות - "אי", "דלמא", "אלא", "דהא". בית שמאי סברי: "והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר" - "דהא מצא בה ערות דבר". ור' עקיבא סבר: "כי מצא בה ערות דבר" - "אי נמי מצא בה ערות דבר"!

%אמר ליה **רב פפא לרבא**: לא מצא בה לא ערוה ולא דבר, מהו? אמר ליה: מדגלי רחמנא גבי אונס (דברים כב) "לא יוכל לשלחה כל ימיו" - כל ימיו בעמוד והחזיר קאי - התם הוא דגלי רחמנא, אבל הכא, מאי דעבד עבד!

אמר ליה **רב משרשיא לרבא**: אם לבו לגרשה, והיא יושבת תחתיו ומשמשתו, מהו? קרי עליה: (משלי ג) "אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך"!

תניא: היה **רבי מאיר** אומר: כשם שהדעות במאכל, כך דעות בנשים - יש לך אדם, שזבוב נופל לתוך כוסו, וזורקו ואינו שותהו - וזו היא מדת פפוס בן יהודה, שהיה נועל בפני אשתו ויוצא; ויש לך אדם, שזבוב נופל לתוך כוסו, וזורקו ושותהו - וזו היא מדת כל אדם, שמדברת עם אחיה וקרוביה, ומניחה; ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי, מוצצו ואוכלו - זו היא מדת אדם רע, שרואה את אשתו יוצאה, וראשה פרוע, וטוה בשוק, (**צב**) ופרומה משני צדדיה, ורוחצת עם בני אדם #;עם בני אדם סלקא דעתך?! אלא במקום שבני אדם רוחצין! # זו מצוה מן התורה לגרשה! שנאמר: (דברים כד) "כי מצא בה ערות דבר, ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר" - הכתוב קראו "אחר" לומר: שאין זה בן זוגו לראשון - זה הוציא רשעה

מחברת גיטין - ט

מביתו, וזה הכניס רשעה לתוך ביתו! זכה שני - שלחה, שנאמר:
"ושנאה האיש האחרון" - ואם לאו, קוברתו, שנאמר: (דברים
כד) "או כי ימות האיש האחרון" - כדאי הוא במיתה! שזה
הוציא רשעה מביתו, וזה הכניס רשעה לתוך ביתו!

(מלאכי ב:טז) "כי שנא שלח" - ר' יהודה אומר: "אם שנאתה -
שלח!". ר' יוחנן אומר: "שנאוי המשלח" - ולא פליגי - הא בזוג
ראשון, הא בזוג שני! דאמר ר' אלעזר: כל המגרש אשתו
ראשונה, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, שנאמר: "וזאת שנית
תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל
המנחה ולקחת רצון מידכם. ואמרתם על מה על כי ה' העיד
בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך
ואשת בריתך"